Sosiaali- ja terveysministeriö

Lausunto

20.10.2026

VN/1982/2026
VN/1982/2026-STM-33

Lausunto HaV 20.10.2026, HE 161/2026 vp kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain muuttamisesta

Sosiaali- ja terveysministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua hallintovaliokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain muuttamisesta. Sosiaali- ja terveysministeriö on osallistunut tarpeellisilta osin esityksen valmisteluun. Lisäksi ministeriö lausui esityksestä lausuntokierroksen aikana. Sosiaali- ja terveysiministeriö suhtautuu esitykseen ja sen tavoitteisiin myönteisesti.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annettua lakia. Esityksen mukaan toisen asteen koulutukseen opiskelijaksi hakevan kolmannen maan kansalaisen ja kaikkien opiskelijoiden perheenjäsenten oleskelulupahakemuksiin sovellettaisiin ulkomaalaislain oleskelulupahakemuksen hylkäämisperusteita koskevaa yleistä sääntelyä edellä mainitun lain erityissääntelyn sijasta. Myös mainittujen oleskelulupien peruuttamiseen sovellettaisiin ulkomaalaislakia. Kaikkien opiskelijoiden perheenjäsenten oleskelulupahakemusten käsittelyyn ja ratkaisuun sovellettaisiin ulkomaalaislain hakemuksen enimmäiskäsittelyaikaa koskevaa sääntelyä ja säädettäisiin myös perheenjäseniä koskevasta perheenkokoajan asumisaikavaatimuksesta ennen kuin perheenyhdistäminen olisi mahdollista. Opiskelijan oleskeluluvan myöntämisen edellytyksenä olevan toimeentulovaatimuksen euromäärästä säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Lisäksi kaikkien opiskelijoiden oleskeluluvan myöntämisen edellytyksenä olisi opinnoissa vaadittava riittävä kielitaito.

Toimeentuloedellytys ja perheenyhdistämisen odotusaika

Sosiaali- ja terveysministeriö haluaa nostaa esiin, että esityksessä ei muuteta opiskelijoiden toimeentuloedellytyksen tasoa, vaan se pidetään ennallaan (800 euroa kuussa). Tältä osin ministeriö kiinnittää huomiota siihen, että nykyinen toimeentuloedellytyksen taso on alhainen ja esimerkiksi

Postiosoite Postadress Postal Address	Käyntiosoite Besöksadress Office	Puhelin Telefon Telephone	Faksi Fax Fax	s-posti, internet e-post, internet e-mail, internet
Sosiaali- ja terveysministeriö PL 33 00023 Valtioneuvosto	 Meritullinkatu 8 Helsinki	 0295 16001 +358 295 16001		 kirjaamo.stm@gov.fi stm.fi

Kansaneläkelaitoksen selvityksen[1] mukaan se ei vastaa tasoa, joka tarvittaisiin, jotta opiskelijan toimeentulo voitaisiin katsoa riittäväksi.

Riittämätön toimeentulo saattaa synnyttää tarvetta turvautua viimesijaiseksi toimeentuloturvaksi tarkoitettuun toimeentulotukeen, vaikka siihen turvautuminen voi johtaa henkilön oleskeluluvan peruuttamiseen. Tällöin on riski, että henkilö tai kotitalous jättää ilmeisestä tarpeestaan huolimatta turvautumatta toimeentulotukeen, jolloin henkilön riittävä toimeentulo vaarantuu ja riski hyväksikäytölle altistumisesta tai syrjäytymisestä kasvaa.

Esityksessä ehdotetaan, että Suomeen opiskelemaan tulleen kolmannen maan kansalaisen puoliso ja muu perhe voisivat saada oleskeluluvan Suomeen vasta sen jälkeen, kun opiskelija on asunut Suomessa vuoden. Sosiaali- ja terveysministeriö pitää toimenpidettä kannatettavana, erityisesti siltä osin, että kolmannesta maasta muuttava saa realistisemman käsityksen Suomessa asumisesta, siihen vaadittavasta toimeentulosta sekä suomalaisen yhteiskunnan ja työmarkkinoiden toiminnasta. Tämän voidaan perustellusti olettaa ennaltaehkäisevän tilanteita, joissa toimeentulon todellinen taso jää ilmeisen riittämättömäksi.

Toisaalta, kuten esityksessä on todettu, tämä saattaa vaikuttaa tietynlaisten henkilöiden hakeutumiseen Suomeen. Esityksessä kuvatusti, ulkomaille opiskelemaan hakeutuvat ovat pääasiassa nuoria perheettömiä aikuisia, mutta Suomeen on viime vuosina kasvavasti hakeutunut myös iältään vanhempia perheellisiä opiskelijoita. Sinänsä voidaan pitää myönteisenä, jos odotusaika vaikuttaa ennalta ehkäisevästi sellaisten opiskelijaperheiden hakeutumiseen Suomeen, jotka todennäköisesti kohtaisivat toimeentuloon liittyviä haasteita. Toisaalta kuten esityksessä todetaan, pitkään jatkuvalla erossaololla perheestä voi olla kielteisiä sosiaalisia vaikutuksia, joiden arvioiminen on kuitenkin haastavaa.

Riittävää kielitaitoa koskeva edellytys

Sosiaali- ja terveysministeriö pitää kannatettavana, että kaikkien opiskelijoiden oleskeluluvan myöntämisen edellytyksenä olisi opinnoissa vaadittava riittävä kielitaito. Tätä voidaan pitää perusteltuna sekä opintojen etenemisen että suomalaisessa yhteiskunnassa toimimisen näkökannalta.

Haavoittuvuuksien tunnistaminen

Sosiaali- ja terveysministeriö pitää kannatettavana esityksen tavoitetta tunnistaa opiskeluperusteista oleskelulupaa hakevien haavoittuvuuksia lupakäsittelyssä nykyistä paremmin sekä puuttua ennakollisesti Suomessa mahdollisesti haavoittuvaan asemaan joutuvien henkilöiden tilanteisiin. Esityksessä on tunnistettu keinoja tämän tavoitteen toteuttamiseksi, ja ministeriö voi yhtyä esitettyihin keinoihin.

Sosiaali- ja terveysministeriö pitää kannatettavana esityksen tavoitetta, jonka mukaan alaikäisen toisen asteen opiskelijan oleskeluluvan myöntämisen yhteydessä kiinnitettäisiin erityistä huomiota lapsen etuun ja sen tosiasialliseen toteutumiseen tilanteissa, joissa alaikäinen olisi Suomessa ilman huoltajaa. Lapsen etua on aina arvioitava kokonaisvaltaisesti ja yksilökohtaisesti.

Nykytilanteessa lapsen huoltajilla ei välttämättä ole mahdollisuutta huolehtia lapsen oikeuksien toteutumisesta, kuten riittävästä elintasosta tai kasvatustehtävistä, jo pelkästään pitkien välimatkojen vuoksi. Erityisesti huoltajan puhevaltaan liittyvät tilanteet voivat olla epäselviä, ja sen toteutumisessa voi olla haasteita, sillä käytännössä alaikäisen huoltajat eivät voi turvata tämän toteutumista toisesta maasta käsin.

Samat haasteet koskevat myös viimesijaisen hoivan ja huolenpidon toteutumista. Huoltajan poissaolon vuoksi lukioon Suomeen saapuneilla alaikäisillä voi olla suurempi riski altistua hyväksikäytölle tai syrjäytyä. Kohderyhmään kuuluvien alaikäisten arjen tuesta ja viimesijaisista tarpeista vastaa hyvinvointialue.

---

[1] Jashari, A. ym. (2026). Mitä opiskelijan elämä maksaa? Viitebudjettilaskelmat korkeakouluopiskelijoille ja opintoetuuksien riittävyys. Raportteja 11|2026. Kela.

Muuta lausuttavaa

Sosiaali- ja terveysministeriö haluaa kiinnittää huomiota hyvinvointialueiden asemaan ja tehtäviin. Se, missä laajuudessa opiskelijan oleskeluluvan omaavalla henkilöllä on oikeus sosiaalihuollon palveluihin, riippuu siitä, onko henkilöllä kotikunta Suomessa. Kotikuntalain mukainen kotikunta Suomessa takaa oikeuden sosiaalihuollon palveluihin samassa laajuudessa hyvinvointialueen järjestäminä kuin muillekin kuntalaisille. Sosiaalihuoltolain (1301/2014) 12 §:ssä säädetään jokaisen kunnassa oleskelevan henkilön oikeudesta kiireelliseen sosiaalihuoltoon. Säännöksen mukaan jokaisella hyvinvointialueen alueella oleskelevalla henkilöllä on oikeus saada kiireellisessä tapauksessa hänen yksilölliseen tarpeeseensa perustuvat sosiaalipalvelut siten, ettei hänen oikeutensa välttämättömään huolenpitoon ja toimeentuloon vaarannu.

Sosiaali- ja terveysministeriö pitää myönteisenä, että kolme vuotta lain voimaan tulosta selvitettäisiin, miten mainittu sääntely kokonaisuudessaan vaikuttaa opiskelijoiden hakeutumiseen Suomeen opiskelemaan ja erityisesti opiskelijoiden toimeentuloon. Esityksen mukaan kolmen vuoden jälkeen tapahtuva tarkastelu olisi samanaikaista ja tapahtuisi samassa yhteydessä kuin toimeentuloedellytyksen tasoa ehdotettavan sääntelyn perusteella muutenkin tarkistettaisiin. Sosiaali- ja terveysministeriö katsoo, että toimeentuloedellytyksen seurantaa voisi tarkastella jo tätä esitettyä lyhyemmällä aikajänteellä.

Neuvotteleva virkamies Jere Päivinen